Suomen Kansanopistoyhdistys
Finlands Folkhögskolförening

Sivistysvaliokunnalle

Asia: HE 109/2024 vp Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 2025
Suomen Kansanopistoyhdistys kiittää sivistysvaliokuntaa mahdollisuudesta lausua. Kansanopistoyhdistys keskittyy lausunnossaan erityisesti vapaan sivistystyön maahanmuuttajakoulutuksen rahoitukseen ja ammatillisen koulutuksen rahoitukseen. Lausunnon alussa on yhteenveto yhdistyksen näkemyksistä.

Yhteenveto Suomen Kansanopistoyhdistys-Finlands Folkhögskolförening ry:n näkemyksistä:

Vapaan sivistystyön rahoitus (TAE mom. 29.10.31)

- Kansanopistoyhdistys pitää tärkeänä, että vuoden 2025 talousarviossa ei tehdä enää uusia menosäästöjä, jotka kohdentuisivat vapaan sivistystyön valtionosuuksiin. Kansanopisto-opiskelijat eivät myöskään voi maksaa koulutuksesta nykyistä korkeampia opiskelijamaksuja.

- Ukrainalaisten koulutuksen rahoitus: Talousarvioihin vuosille 2022-2025 kohdennettiin lisärahoitusta ukrainalaisten koulutukseen. Vuoden 2023 volyymit olivat niin suuria, että talousarviossa ollut 5 milj. euron rahoitus ukrainalaisten koulutukseen ei riittänyt. Koulutusta toteutettiin 13,2 miljoonan euron edestä. Näin ollen vuoden 2023 rahoitus jäi vajaaksi 8,2 miljoonaa euroa. Vuoden 2023 toteutetut suoritteet (koulutus) ovat pohjana, kun myönnetään rahoitusta vuodelle 2025. Vuoden 2025 talousarvioesityksessä rahoitusta on 3 miljoonaa ukrainalaisten koulutukseen. Puuttuva rahoitus on 5,2 miljoonaa euroa ja se tulisi lisätä vuoden 2025 talousarvioon, jotta jo toteutettu koulutus ei jäisi oppilaitosten itsensä maksettavaksi. Kansanopistoyhdistys esittää, että talousarvioon vuodelle 2025 lisätään momentille 29.10.31 (vapaan sivistystyön valtionosuus) ukrainalaisten koulutuksen järjestämisen edellyttämä 5,2 milj. euron valtionosuusrahoitus.

- Kotoutumisajan ylittäneet maahanmuuttajat ja kotivanhemmat: Kehysriihessä 2024 päätettiin vapaan sivistystyön koulutukseen kohdentaa 5 milj. euroa maahanmuuttajanaisten opiskelun parantamiseksi. Kansanopistoyhdistys pitää rahoituslisäystä hyvin tarpeellisena. Rahoitus kohdennettiin kehysriihessä valtionosuuksiin, mikä on tehokas tapa järjestää koulutus sen jo osaavissa oppilaitoksissa. HE 109/2024:ssä se on muutettu valtionavustuksiksi. Rahoitus tulisi jakaa valtionosuuksina, koska se mahdollistaa tuloksien seuraamisen ja pitkäjänteisen koulutuksen kehittämisen. Rahoituksen kohdentaminen valtionosuuksiin helpottaisi osaltaan myös ukrainalaisten koulutuksen rahoittamista. He ovat pääosin naisia ja tarvitsevat mahdollisuuden opiskella kieltä työllistyäkseen.

Ammatillisen koulutuksen säästötoimet

- Suomen Kansanopistoyhdistys pitää erittäin valitettavana ammatilliseen koulutukseen kohdentuvaa rahoituksen vähentämistä ja on huolissaan useista samanaikaisista aikuisten opiskelumahdollisuuksia koskevista heikennyksistä. Kansanopistojen ylläpitäjistä 33 järjestää ammatillista koulutusta.

- Kansanopistoyhdistys esittää, että säästön toteuttamista tarkastellaan uudelleen. Leikkauksen kohdentaminen yksiselitteisesti jo tutkinnon suorittaneiden koulutuksen opiskelijavuosiin heikentää kohtuuttomasti niiden koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiä, joiden koulutus keskittyy aikuisiin työelämässä pätevyyttä tai uutta koulutusta tarvitseviin. Leikkaukset eivät saa vaarantaa työvoimapulasta kärsivien alojen koulutuksen järjestämistä. Tällainen ala on esimerkiksi kasvatus- ja ohjausala, jossa tarvitaan osaavia ja päteviä työntekijöitä. Pätevien ja osaavien työntekijöiden saaminen alalle edellyttää ammattitutkintojen suorittamista. Kansanopistoyhdistys esittää, että rahoituksen vähentämisessä huomioidaan alakohtaisuus. Leikkauksia ei saisi kohdentaa aloille, joissa on työvoimapulaa.

Kansanopistoilla on merkittävä tehtävä koulutuksen saavutettavuuden turvaamisessa
Vuodesta 2024 vapaan sivistystyön rahoitukseen kohdennettiin säästöjä, joista tehtiin pysyviä. Vapaan sivistystyön rahoitusta vähennettiin jo neljännen kerran 15 vuoden ajanjaksolla. Kansanopistoyhdistys pitää tärkeänä, että vuoden 2025 talousarviossa ei tehdä enää uusia vapaan sivistystyön valtionosuuksiin kohdentuvia menosäästöjä.

Yhdistys pitää erinomaisena, että talousarvioesityksessä kansanopistojen oppivelvollisten koulutukseen on kohdennettu vuodelle 2025 6,5 milj. euron valtionosuusrahoitus, jonka avulla huolehditaan koulutuksen maksuttomuudesta oppivelvollisuuslainsäädännön mukaisesti. Kansanopistojen oppivelvollisille järjestämä koulutus mahdollistaa opinnoissa etenemisen niille nuorille, joilla on hankaluuksia edetä opinnoissaan peruskoulusta toiselle asteelle ja joilla on erilaisia oppimisen esteitä. Koulutusta on järjestetty vuodesta 2021 oppivelvollisuuslainsäädännön perusteella. Koulutusta järjestetään 45 kansanopistossa eri puolilla maata, ja opiskelijamäärät ovat kasvavia.

Kansanopistojen koulutukset oppivelvollisille (Opistovuosi, oppivelvollisten lukutaito- ja kielikoulutus, aikuisten perusopetus) vastaavat PISA-tutkimuksessa yhteydessä esille nousseeseen haasteeseen siitä, että kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten osaamiserot ovat suuria.

Maahanmuuttajien koulutus on kansanopistojen erityisosaamista: sen järjestäminen ja koulutuksen saatavuus tulee turvata

Kansanopistojen järjestämä koulutus maahanmuuttajille vastaa erilaisiin oppimistarpeisiin ja palvelee työn perässä maahan muuttaneita ja heidän perheitään, heikoimmassa asemassa olevia, Ukrainasta sotaa paenneita, korkeakoulusta englannin kielellä valmistuneita, ammatilliseen koulutukseen tai lukioon jatkavia, työllistettäviä ja kotivanhempia. Koulutus on kirjattu myös oppivelvollisuuslakiin (1214/2020) kansanopistojen tehtäväksi ja opiskelijoille tavaksi suorittaa oppivelvollisuutta. Vapaan sivistystyön oppilaitoksista kansanopistot järjestävät suurimman osan maahanmuuttajille suunnatusta koulutuksesta.

Ukrainalaisten mahdollisuudet työllistyä Suomessa heikkenevät, koska kielikoulutusväylä on tukossa
Kansanopistot olivat ensimmäisiä, jotka järjestivät koulutusta Ukrainasta Suomeen paenneille pakolaisille Venäjän helmikuussa 2022 aloittaman hyökkäyksen jälkeen. Koulutuksen avulla pakolaiset pystyivät asettumaan ja työllistymään. Koulutukselle on todella suuri kysyntä, mutta rahoitus on loppunut kesken ja oppilaitokset ovat mahdottomassa tilanteessa. Ukrainalaisia ohjataan kansanopistoihin opiskelemaan, mutta rahoitusta koulutuksen järjestämiseen ei ole. Tämä tulisi ehdottomasti korjata talousarviossa vuodelle 2025.

Talousarvioihin vuosille 2022-2025 kohdennettiin lisärahoitusta ukrainalaisten koulutukseen. Vuoden 2023 volyymit olivat niin suuria, että talousarviossa ollut 5 milj. euron rahoitus ukrainalaisten koulutukseen ei riittänyt. Koulutusta toteutettiin 13,2 miljoonan euron edestä. Näin ollen vuoden 2023 rahoitus jäi vajaaksi 8,2 miljoonaa euroa. Vuoden 2023 toteutetut suoritteet (koulutus) ovat pohjana, kun myönnetään rahoitusta vuodelle 2025. Vuoden 2025 talousarvioesityksessä rahoitusta on 3 miljoonaa ukrainalaisten koulutukseen. Puuttuva rahoitus on siis vuoden 2023 osalta 5,2 miljoonaa euroa. Kansanopistoyhdistys esittää, että talousarvioon vuodelle 2025 lisätään momentille 29.10.31 (vapaan sivistystyön valtionosuus) ukrainalaisten koulutuksen järjestämisen edellyttämä 5,2 milj. euron valtionosuusrahoitus, jotta jo toteutettu koulutus ei jäisi oppilaitosten itsensä maksettavaksi.

Vapaa sivistystyö edistää maahanmuuttajavanhempien opiskelumahdollisuuksia sekä työllisyyttä

Kehysriihessä 2024 päätettiin kohdentaa vapaan sivistystyön koulutukseen 5 milj. euroa maahanmuuttajanaisten aseman ja opiskelumahdollisuuksien parantamiseksi. Kansanopistoyhdistys pitää kohdennusta erinomaisena. Koulutuksella edistetään työllistymistä. Rahoitus kohdennettiin kehysriihessä valtionosuuksiin, mikä on tehokas tapa mahdollistaa koulutuksen järjestäminen sen jo osaavissa oppilaitoksissa. Hallituksen esityksessä talousarvioksi vuodelle 2025 se on kohdennettu valtionosuuksien sijaan valtionavustuksiin. Rahoitus tulisi jakaa valtionosuuksina, koska se on tulosperusteista ja mahdollistaa pitkäjänteisen koulutuksen kehittämisen. Suomen Kansanopistoyhdistys esittää, että rahoitus palautetaan valtionosuusrahoitukseksi. Rahoituksen kohdentaminen valtionosuuksiin helpottaisi osaltaan myös ukrainalaisten koulutuksen rahoittamista. He ovat pääosin naisia ja tarvitsevat mahdollisuuden opiskella kieltä työllistyäkseen.

Laki vapaasta sivistystyöstä mahdollistaa kotoutumiskoulutuksen kansanopistoissa tai muissa vapaan sivistystyön oppilaitoksissa maksuttomasti niille, joilla on voimassa oleva kotoutumissuunnitelma. Lakiin vapaasta sivistystyöstä tulisi tehdä muutos, joka mahdollistaisi myös niiden, joiden kotoutumisaika on päättynyt, maksuttoman opiskelun kotoutumiskoulutuksessa. Kotoutumisajan ylittäneiden työllisyyden vahvistamiseksi, myös heidän tulisi voida

joustavasti opiskella. He ovat usein naisia, jotka ovat olleet kotona lasten kanssa. Säädösmuutos heidän opiskelunsa mahdollistamiseksi on pieni, mutta erittäin tarpeellinen. Sitä ei kuitenkaan ole tehty, vaikka siihen olisi valmius.

Ammatillisen koulutuksen rahoitusleikkaus vaarantaa jatkuvan oppimisen ja osaavan työvoiman saatavuuden kasvatus- ja ohjausalalla

Kansanopistojen ylläpitäjistä 33 järjestää ammatillista koulutusta oppilaitoksessaan. Hallituksen esityksessä valtion talousarvioksi vuodelle 2025 ammatillisen koulutuksen rahoitusta vähennetään noin 120 milj. euroa. Samanaikaisesti talousarvion kanssa käsitellään HE 112/2024, joka mahdollistaisi koulutuksen järjestäjän rahoituksen vähentämisen alle järjestämisluvissa määrättyjen vähimmäisopiskelijavuosimäärien. Eduskunnan käsittelyyn on tulossa erittäin merkittävästi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjausta ja rahoitusrakennetta muuttava hallituksen esitys, joka muuttaisi toimintaedellytyksiä jälleen vuodesta 2026. Suomen Kansanopistoyhdistys pitää erittäin valitettavana ammatilliseen koulutukseen kohdentuvaa rahoituksen vähentämistä. Aikuisten opiskelumahdollisuuksiin kohdentuu useita samanaikaisia heikennyksiä. Koulutuksen järjestäjien on hyvin vaikea ennakoida yhtäaikaisesti tapahtuvien muutosten kokonaisvaikutuksia tulevaan rahoitukseensa.

Kansanopistoyhdistys on huolissaan siitä, kuinka ammatillisen koulutuksen säästöt kohdennetaan ja esittää, että säästön toteuttamista tarkastellaan uudelleen. Rahoituksen vähentäminen kohdennettaisiin HE 112/2024 mukaan erityisesti aikuisten jo tutkinnon suorittaneiden koulutukseen. Aiemmaksi tutkinnoksi laskettaisiin myös ammatillinen perustutkinto. Tämä esitys heikentää aikuisten mahdollisuuksia parantaa osaamistaan työelämässä, sillä koulutuksen järjestäjien rahoituksen vähentäminen johtaa tarjonnan supistumiseen ja vaarantaa niiden toimintaedellytykset. Aikuisten mahdollisuuksia vaihtaa alaa ei tule heikentää, sillä työn murros ja työurien pidentäminen edellyttävät uudelleen kouluttautumista ja joustavaa siirtymistä alalta toiselle.

Kansanopistoyhdistys katsoo, että leikkauksen kohdentaminen yksiselitteisesti jo tutkinnon suorittaneiden koulutuksen opiskelijavuosiin heikentää kohtuuttomasti niiden koulutuksen järjestäjien toimintaedellytyksiä, joiden koulutus keskittyy aikuisiin työelämässä pätevyyttä tai uutta koulutusta tarvitseviin. Kansanopistot ovat ammatillisen koulutuksen järjestäjinä pienehköjä, mutta niiden koulutustarjonta turvaa koulutuspalvelujen saavutettavuutta eri alueilla ja lisää alueiden elinvoimaisuutta. Esitetyillä leikkauksilla heikennetään erityisesti pienten koulutuksen järjestäjien toimintamahdollisuuksia. Kansanopistoyhdistys katsoo, että säästöjä kohdennettaessa järjestämisluvan mukaisia vähimmäismääriä ei tule alittaa sellaisilla järjestäjillä, joiden koulutus on vetovoimaista, joilla toteutuneiden opiskelijavuosien määrä ylittää järjestämisluvan vähimmäismäärän ja jotka kouluttavat työvoimapula-aloille.

Kansanopistoyhdistys vaatii, että leikkaukset eivät saa vaarantaa työvoimapulasta kärsivien alojen koulutuksen järjestämistä. Tällainen ala on esimerkiksi kasvatus- ja ohjausala, jossa tarvitaan osaavia ja päteviä työntekijöitä. Kansanopistoyhdistys esittää, että rahoituksen vähentämisessä huomioidaan alakohtaisuus ja että leikkauksia ei saisi kohdisteta aloille, joissa on työvoimapulaa.

Suomen Kansanopistoyhdistys-Finlands Folkhögskolförening ry:n puolesta,

Helsingissä 10.10.2024

Helena Ahonen
puheenjohtaja

Tytti Pantsar
toiminnanjohtaja